

Leksykon prawa karnego

– część ogólna

100

podstawowych
pojęć

pod redakcją
Pawła Daniluka

Wydawnictwo C.H. Beck

Leksykon prawa karnego - część ogólna
100 podstawowych pojęć

W sprzedaży z tej serii:

red. *Sebastian Sykuna, Jerzy Zajadło*
**LEKSYKON PRAWA I PROTOKOŁU
DYPLOMATYCZNEGO**

red. *Andrzej Powałowski*
**LEKSYKON PRAWA GOSPODARCZEGO
PUBLICZNEGO**

red. *Jakub Stelina*
LEKSYKON PRAWA PRACY, wyd. 2

red. *Ewa Bagińska*
**LEKSYKON PRAWA CYWILNEGO
– CZĘŚĆ OGÓLNA**

red. *Kamil Zeidler, Przemysław Rybiński*
LEKSYKON RETORYKI PRAWNICZEJ

red. *Andrzej Powałowski*
LEKSYKON PRAWA OCHRONY KONSUMENTÓW

red. *Michał Balcerzak, Sebastian Sykuna*
LEKSYKON OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA

red. *Andrzej Szmyt*
LEKSYKON PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

www.sklep.beck.pl

Leksykon

prawa karnego

– część ogólna

100 podstawowych pojęć

Pod redakcją
Pawła Daniluka

Wydawnictwo C.H. Beck
Warszawa 2011

Autorzy leksykonu:

Anna Błachnio-Parzych [A.B.P.], Paweł Daniluk [P.D.],
Hanna Kuczyńska [H.K.], Michał Leciak [M.L.]

Redakcja: Joanna Ablewicz

Projekt okładki: Robert Rogiński

© **Wydawnictwo C.H. Beck 2011**

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: PanDawer
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-3409-7

ISBN e-book 978-83-255-3410-3

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów.....	IX
Wykaz podstawowej literatury	XV
Słowo wstępne.....	XVII
ABOLICJA	1
AMNESTIA	4
BEZPRAWNOŚĆ CZYNU	6
BŁĄD CO DO BEZPRAWNOŚCI	14
BŁĄD CO DO OKOLICZNOŚCI FAKTYCZNEJ.....	21
BŁĄD CO DO OKOLICZNOŚCI WYŁĄCZAJĄCEJ PRZESTĘPNOŚĆ	32
CELE KARY	35
CIĄG PRZESTĘPSTW	38
CZAS POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA.....	45
CZYN	48
CZYN CIĄGŁY.....	56
CZYNNOŚĆ LECZNICZA	62
CZYNNY ŻAL	68
DOKUMENT.....	75
DYREKTYWY WYMIARU KARY	81
EKSPERYMENT (RYZYO NOWATORSTWA).....	90
FUNKCJE PRAWA KARNEGO	101
FUNKCJONARIUSZ PUBLICZNY	104
GROŹBA BEZPRAWNA	116
IMMUNITET MATERIALNY	124
KARA GRZYWNY	129
KARA OGRANICZENIA WOLNOŚCI	135
KARA POZBAWIENIA WOLNOŚCI.....	143
KOLIZJA OBOWIĄZKÓW	150
KOLIZJA USTAW KARNYCH W CZASIE	151
KORZYŚĆ MAJĄTKOWA I KORZYŚĆ OSOBISTA	158
KRYMINALIZACJA	161
<i>LEX CRIMINALIS RETRO NON AGIT</i>	167
MAŁY ŚWIADEK KORONNY.....	174

SPIS TREŚCI

MIEJSCE POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA	181
MŁODOCIANY	186
MOC PRAWNA ORZECZEŃ ZAGRANICZNYCH.....	189
NADZWYCZAJNE OBOSTRZENIE KARY	200
NADZWYCZAJNE ZŁAGODZENIE KARY	205
NAKAZ OPUSZCZENIA LOKALU ZAJMOWANEGO WSPÓLNIE Z POKRZYWDZONYM.....	213
NAWIĄZKA.....	218
NIEPOCZYTALNOŚĆ.....	226
<i>NULLUM CRIMEN, NULLA POENA SINE LEGE POENALI ANTERIORI</i>	235
OBOWIĄZEK NAPRAWIENIA SZKODY LUB ZADOŚCUCZYNIENIA ZA DOZNANĄ KRZYWDĘ.....	241
OBRONA KONIECZNA	247
ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA NIETRZEŻWEGO LUB ODURZONEGO SPRAWCY.....	257
ODPOWIEDZIALNOŚĆ PODMIOTÓW ZBIOROWYCH ZA CZYNY ZABRONIONE POD GROŻBĄ KARY	261
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PRZESTĘPSTWA POPEŁNIONE ZA GRANICĄ	268
ODSTĄPIENIE OD WYMIERZENIA KARY	278
OSOBA NAJBLIŻSZA	283
OSOBA PEŁNIĄCA FUNKCJĘ PUBLICZNĄ	291
OSTATECZNA POTRZEBA	299
POCZYTALNOŚĆ OGRANICZONA	305
PODANIE WYROKU DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI	308
PODMIOT PRZESTĘPSTWA.....	314
PODŻEGANIE.....	320
POMOCNICTWO	326
POZBAWIENIE PRAW PUBLICZNYCH	333
PRAWO KARNE	338
PROWOKACJA	340
PRZEDAWNIECIE.....	343
PRZEDMIOT OCHRONY (ZAMACHU)	352
PRZEKROCZENIE GRANIC OBRONY KONIECZNEJ ..	359
PRZEPADEK.....	364
PRZESTĘPCZA ZAWODOWY	371

PRZESTĘPSTWA PODOBNE	373
PRZESTĘPSTWO.....	380
PRZESTĘPSTWO O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM.....	386
PRZYGOTOWANIE.....	391
RECYDYWA.....	397
ROZKAZ PRZEŁOŻONEGO	404
RYZYKO SPORTOWE.....	410
RZECZ RUCHOMA I PRZEDMIOT	414
SPOŁECZNA SZKODLIWOŚĆ CZYNU ZABRONIONEGO	424
SPRAWSTWO	431
STAN WYŻSZEJ KONIECZNOŚCI.....	438
STRONA PODMIOTOWA PRZESTĘPSTWA.....	449
STRONA PRZEDMIOTOWA PRZESTĘPSTWA	455
ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE.....	463
ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE	472
USŁOWANIE	475
WARUNKOWE PRZEDTERMINOWE ZWOLNIENIE ...	482
WARUNKOWE UMORZENIE POSTĘPOWANIA KARNEGO	490
WARUNKOWE ZAWIESZENIE WYKONANIA ORZECZONEJ KARY	496
WINA	503
WSPÓLSPRAWSTWO	509
WYCHOWAWCZE KARCENIE MAŁOLETNIICH.....	514
WYPADEK MNIEJSZEJ WAGI.....	518
WYSTĘPEK O CHARAKTERZE CHULIGAŃSKIM.....	522
ZAKAZ PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZANEJ Z MAŁOLETNIICH.....	526
ZAKAZ PROWADZENIA POJAZDÓW.....	530
ZAKAZ PRZEBYWANIA W OKREŚLONYCH MIEJSCACH, KONTAKTOWANIA SIĘ Z OKREŚLONYMI OSOBAMI LUB ZBLIŻANIA SIĘ DO NICH, OPUSZCZANIA MIEJSCA POBYTU	537
ZAKAZ WSTĘPU DO OŚRODKÓW GIER I UCZESTNICTWA W GRACH HAZARDOWYCH	544

SPIS TREŚCI

ZAKAZ WSTĘPU NA IMPREZĘ MASOWĄ	549
ZAKAZ ZAJMOWANIA STANOWISKA, WYKONYWANIA ZAWODU, PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	554
ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI INDYWIDUALNEJ I OSOBISTEJ	558
ZASADA TERYTORIALNOŚCI.....	564
ZASADY WYMIARU KARY	569
ZATARCIE SKAZANIA	576
ZBIEG PRZEPISÓW USTAWY	583
ZBIEG PRZESTĘPSTW	591
ZGODA UPRAWNIONEGO	602
ZORGANIZOWANA GRUPA I ZWIĄZEK MAJĄCE NA CELU POPEŁNIENIE PRZESTĘPSTWA.....	605
ZWIĄZEK PRZYCZYNOWY	608
ZWROT KORZYŚCI MAJĄTKOWEJ	614
Indeks rzeczowy.....	617

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

EKPCz.....	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
FinPublU.....	ustawa z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.)
KC.....	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KK.....	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KK z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
KK z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
KKS.....	ustawa z 10.9.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm.)
KKW.....	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.)
Konstytucja	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)

WYKAZ SKRÓTÓW

KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KPSW	ustawa z 24.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 9, poz. 59 ze zm.)
KW	ustawa z 20.5.1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275 ze zm.)
LekU	ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentyisty (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 136, poz. 857 ze zm.)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
OdpZbiorU	ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. Nr 197, poz. 1661 ze zm.)
PWKK	ustawa z 6.6.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)
SamGminU	ustawa z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.)
SamPowiatU	ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.)

SamWojU..... ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.)

2. Publikatory i czasopisma

AUNC..... *Acta Universitatis Nicolai Copernici*
 AUWr..... *Acta Universitatis Wratislaviensis*
 CzPKiNP..... Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
 Dz.U..... Dziennik Ustaw
 KZS..... Krakowskie Zeszyty Sądowe
 MoP..... Monitor Prawniczy
 NP..... Nowe Prawo
 OSA..... Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
 OSAB..... Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
 OSNAPiUS..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
 OSNC..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
 OSNCK..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna i Izba Karna
 OSN(K)..... Orzeczenia Sądu Najwyższego (Izba Karna)
 OSNKW..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa
 OSNPG..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
 OSNwSK..... Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
 OSP..... Orzecznictwo Sądów Polskich
 OTK..... Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
 Pal..... Palestra

PiP.....	Państwo i Prawo
PPK.....	Przegląd Prawa Karnego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr. – wkł.	Prokuratura i Prawo – wkładka
PS	Przegląd Sądowy
RPEiS.....	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SP	Studia Prawnicze
WPP.....	Wojskowy Przegląd Prawniczy

3. Literatura

- Bojarski, Kodeks karny* .... *T. Bojarski* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2011
- Filar, Kodeks karny* ..... *M. Filar* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010
- Gardocki, Prawo karne* .... *L. Gardocki*, Prawo karne, Warszawa 2010
- Giezek, Kodeks karny* ..... *J. Giezek* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2007
- Gniewek, Kodeks cywilny*.. *E. Gniewek* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2008
- Grześkowiak, Prawo karne* .. *A. Grześkowiak* (red.), Prawo karne, Warszawa 2011
- Indecki, Liszewska, Prawo karne*..... *K. Indecki, A. Liszewska*, Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, karze i środkach penalnych, Warszawa 2002
- Kalitowski i in., Kodeks karny, t. 2* ..... *M. Kalitowski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek*, Kodeks karny. Komentarz, t. 2, Gdańsk 2001
- Królikowski, Zawłocki, Kodeks karny, t. 1* ..... *M. Królikowski, R. Zawłocki* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 1, Warszawa 2011

- Królikowski, Zawłocki,*
 Kodeks karny, t. 2 ..... *M. Królikowski, R. Zawłocki* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 2, Warszawa 2011
- Marek,* Kodeks karny ..... *A. Marek,* Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010
- Marek,* Prawo karne ..... *A. Marek,* Prawo karne, Warszawa 2011
- Melezini,* System, t. 6 ..... *M. Melezini* (red.), System prawa karnego. Tom 6: Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie, Warszawa 2010
- Mozgawa,* Kodeks karny .. *M. Mozgawa* (red.), Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 2010
- Nowe kodeksy ..... Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami, Warszawa 1997
- Stefański,* Prawo karne ..... *R.A. Stefański,* Prawo karne materialne – część ogólna, Warszawa 2008
- Wąsek,* Kodeks karny, t. 1.. *A. Wąsek,* Kodeks karny. Komentarz, t. 1, Gdańsk 1999
- Wróbel, Zoll,*
 Polskie prawo ..... *W. Wróbel, A. Zoll,* Polskie prawo karne. Część ogólna, Kraków 2010
- Zoll,* Kodeks karny, t. 1.... *A. Zoll* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 1, Warszawa 2007
- Zoll,* Kodeks karny, t. 3.... *A. Zoll* (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. 3, Warszawa 2008

4. Inne skróty

- ETS..... Europejski Trybunał Sprawiedliwości
 nast. .... następny
 post. .... postanowienie
 SA ..... Sąd Apelacyjny

WYKAZ SKRÓTÓW

SN	Sąd Najwyższy
tekst jedn.	tekst jednolity
TK	Trybunał Konstytucyjny
uchw.	uchwała
UE	Unia Europejska
wyr.	wyrok

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY

- T. Bojarski* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2011
- T. Bojarski* (red.), System prawa karnego. Tom 2: Źródła prawa karnego, Warszawa 2011
- M. Bojarski* (red.), Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna, Warszawa 2010
- T. Bojarski*, Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej, Warszawa 2008
- T. Dukiet-Nagórska* (red.), Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa, Warszawa 2010
- M. Filar* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010
- L. Gardocki*, Prawo karne, Warszawa 2010
- J. Giezek* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2007
- A. Grześkowiak* (red.), Prawo karne, Warszawa 2011
- K. Indeckii, A. Liszewska*, Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, karze i środkach penalnych, Warszawa 2002
- M. Kalitowski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek*, Kodeks karny. Komentarz, t. 2, Gdańsk 2001
- M. Królikowski, R. Zawłocki* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 1, Warszawa 2011
- M. Królikowski, R. Zawłocki* (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 2, Warszawa 2011
- B. Kunicka-Michalska*, Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 1 § 1 i 2, art. 3–7 KK. Komentarz, Warszawa 2006
- A. Marek*, Prawo karne, Warszawa 2011
- A. Marek*, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010
- A. Marek* (red.), System prawa karnego. Tom 1: Zagadnienia ogólne, Warszawa 2010
- M. Melezini* (red.), System prawa karnego. Tom 6: Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie, Warszawa 2010
- M. Mozgawa* (red.), Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 2010

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY

- M. *Mozgawa* (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna*, Warszawa 2009
- G. *Rejman*, *Zasady odpowiedzialności karnej. Art. 8–31 KK. Komentarz*, Warszawa 2009
- G. *Rejman* (red.), *Kodeks karny – część ogólna. Komentarz*, Warszawa 1999
- R.A. *Stefański*, *Prawo karne materialne – część ogólna*, Warszawa 2008
- J. *Warylewski*, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2009
- A. *Wąsek*, *Kodeks karny. Komentarz, t. 1*, Gdańsk 1999
- W. *Wolter*, *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973
- W. *Wróbel*, A. *Zoll*, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010
- A. *Zoll* (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. 3*, Warszawa 2008
- A. *Zoll* (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, t. 1*, Warszawa 2007

SŁOWO WSTĘPNE

Oddawany do rąk Czytelników *Leksykon prawa karnego*, zgodnie z konwencją przyjętą przez Wydawnictwo C.H. Beck dla serii leksykonów prawnych, zawiera omówienie 100 podstawowych pojęć z zakresu odzwierciedlonej w jego tytule gałęzi prawa. Oczywiście konstatacja, że taka formuła Leksykonu uniemożliwia odniesienie się do wszystkich instytucji karnoprawnych, skłoniła zespół autorski do zawężenia rozważań do tych zagadnień, które tradycyjnie kwalifikowane są w obręb części ogólnej prawa karnego materialnego. Tym samym w orbicie zainteresowania autorów znalazły się przede wszystkim pojęcia dotyczące ustawy karnej, przestępstw w ogólności oraz kar i innych środków penalnych. Zaniechano natomiast analizowania poszczególnych typów przestępstw, co jest właściwe dla części szczególnej prawa karnego materialnego.

Autorzy, podczas opracowywania poszczególnych haseł, starali się znaleźć złoty środek między charakterystyczną dla leksykonów skrótowością wypowiedzi a możliwie wszechstronnym zaprezentowaniem omawianego pojęcia, z uwzględnieniem dotyczącego go dorobku doktryny i orzecznictwa. Takie podejście

w wielu wypadkach oznaczało konieczność rezygnacji z przedstawienia wszystkich problemów i kontrowersji, które wyłaniają się na tle omawianych instytucji karnoprawnych. Autorzy wychodzili przy tym z założenia, że Leksykon nie jest najlepszym miejscem do eksponowania kwestii spornych. Powinien on bowiem służyć możliwie jednoznaczному i konkretnemu wyjaśnieniu wątpliwości, nie zaś ich mnożeniu. Należy jednocześnie zaznaczyć, że dla ułatwienia Czytelnikowi bardziej wszechstronnego zapoznania się z omawianą w Leksykonie problematyką na jego początku zamieszczono wykaz literatury podstawowej, zaś pod kolejnymi hasłami – po kilka pozycji literatury szczegółowej.

Niniejszy Leksykon jest pierwszym w powojennym polskim piśmiennictwie opracowaniem, w którym, w uporządkowanej alfabetycznie formie hasłowej, szeroko omówiono podstawowe zagadnienia prawa karnego materialnego. Wypada jednocześnie zauważyć, że praca o zbliżonym charakterze, choć znacznie bardziej obszerna, zarówno pod względem objętości opracowanych tam haseł, jak i zakresu poruszanej problematyki (obejmującej nie tylko prawo karne materialne, ale również m.in. postępowanie karne, kryminalistykę czy też medycynę sądową), powstała w okresie międzywojennym. Mowa tu o nieukończonyj Encyklopedii podręcznej prawa karnego pod redakcją *W. Makowskiego*, która stanowi niedościgły wzór dla opracowań tego typu.

Adresatem niniejszego Leksykonu są przede wszystkim studenci prawa, dla których może on stanowić uzupełniające w stosunku do podręczników źródło wiedzy na temat instytucji części ogólnej prawa karnego materialnego. Może on być ponadto przydatny dla studentów innych kierunków studiów, gdzie prowadzone są przedmioty, w ramach których omawiane są owe instytucje. Autorzy wyrażają również nadzieję, że

sposób opracowania poszczególnych zagadnień, niejednokrotnie bardziej szczegółowy, niż ma to miejsce w podręcznikach, zachęci do sięgnięcia po Leksykon także przedstawiciele teorii i praktyki prawa karnego.

Autorami Leksykonu są pracownicy Zakładu Prawa Karnego Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (dr *Anna Błachnio-Parzych*, dr *Paweł Daniluk*, dr *Hanna Kuczyńska*), Katedry Prawa Karnego i Polityki Kryminalnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dr *Michał Leciak*) oraz Zakładu Nauki o Przestępstwie w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego (dr *Jan Kulesza*). Z uwagi na zbiorowy charakter niniejszego opracowania wymaga podkreślenia, że treść poszczególnych haseł stanowi wyraz osobistych zapatrywań ich autorów na omawiane pojęcia.

Dr *Paweł Daniluk*
Warszawa, wrzesień 2011 r.